

Pregó de Nadal 2020

 Blanquerna

UNIVERSITAT RAMON LLULL

A bans de res vull expressar la meva gratitud per la invitació a escriure aquest pregó en un moment tan ple de significació per a mi i per a tots els cristians com és Nadal i perquè ho faig en una Universitat que sento ben propera pels ideals i els valors que la inspiren i que comparteixo profundament. Hi commemorem el naixement de Jesús en un indret humil, a Betlem, acompanyat dels seus pares i amb la visita dels pastors i dels Reis d'Orient. Nadal ens parla de la humanització de Déu en Jesús, d'un Déu que, contràriament al que succeeix en altres confessions, no està desvinculat de la perspectiva humana.

I començo aquest pregó ben humanament amb una evocació personal. Em refereixo a la meva primera memòria de Nadal, que en el meu cas coincideix amb el meu primer record ben definit. Es tracta de la nevada que es va produir l'any 1962 a Barcelona per Nadal. Havíem anat a casa de la meva padrina, a tocar de la plaça Joanic, al carrer de Sant Lluís de Barcelona, on hi ha la parròquia de Sant Carles Borromeo. No cal dir que precisament va ser voluntat de la meva padrina que jo dugués el nom d'aquest venerable cardenal i arquebisbe de Milà. Doncs bé, confiant que la nevada minvés, ens vam quedar a casa de la meva padrina, però, en lloc d'afeblir-se, la nevada es va agreujar i vam haver de fer-hi nit improvisant llits damunt de les catifes. Les dimensions insòlites de la nevada van paraitzar Barcelona i impediien transitar per una ciutat que no disposava de llevaneus. Vet aquí, doncs, una circumstància excepcional -i tan idealitzada en l'imaginari col·lectiu!- que va quedar associada en el meu cas des de la infantesa a les celebracions nadalenques.

De menut Nadal era un període viscut amb una gran il·lusió dins de la família. S'iniciava amb el Calendari d'Advent, que seguíem minuciosament, i amb la Fira de Santa Llúcia i la preparació del pessebre, i avançava cap a la Missa del Gall, Sant Esteve, Cap d'Any i la cavalcada i la nit de Reis, un temps màgic amarat de la llum que s'encén als cors mentre la nit ateny el seu moment culminant, tot just abans que per Nadal el dia torni a eixamplar-se. La dita popular ho reflecteix: "per Santa Llúcia, un pas de puça; per Nadal, un pas de pardal; per Sant Esteve, un pas de llebre; per Any Nou, un pas de bou". És una època de l'any que mena cap a la vida interior, cap al retrobament familiar ("per Nadal cada ovella al seu corral") i que suscita dins nostre un sentiment de comunió i de solidaritat.

El ritme de les hores s'hi aquieta i esdevé més meditatiu. Nascut l'any 1959 la manera com es compartien aquestes festes durant la meva infantesa quedava en part condicionada per la grisor i la duresa del franquisme, amb una severitat opressiva que no encomanava joia precisament, però el catolicisme conciliar i catalanista constituïa un recer d'espiritualitat amb consciència cívica i de país. Així, mentre a l'escola apreníem uns vilancets en castellà que sentíem també a la ràdio (*En el portal de Belén, Arre borriquito,...*) a casa cantàvem El noi de la mare o Fum, fum, fum. Vet aquí dos mons que coexistien amb les limitacions d'un règim polític que no afavoria ni la comprensió entre dues realitats que confluien ni, encara menys, el reconeixement d'unes arrels culturals que des de la fi de la Guerra Civil s'havien intentat ocultar o fins i tot esborrar.

Nadal té per a nosaltres una naturalesa singularment popular i festiva perquè és una ocasió amb un riquíssim ventall de tradicions, que van des de la gastronomia i l'escudella i carn d'olla al teatre i l'escenografia de les representacions dels Pastorets o el pessebres vivents, sense oblidar les ja esmentades cançons nadalenques, el tió,..

Però alhora Nadal també és, com ja he avançat, una oportunitat, en una època que coincideix amb l'arribada de l'hivern, de dies més breus, per al recolliment i la introspecció, per fer balanç de l'any que es va tancant, per al record dels qui hem perdut, per al compromís amb projectes engrescadors que ompliran de sentit l'any que s'acosta.

Enguany, però, aquest mirar endins a què ens convida Nadal ens trasbalsa perquè ens porta el patiment a què ens ha sotmès l'epidèmia de la Covid-19, que ha capgirat les nostres vides i ha produït uns efectes devastadors a famílies, empreses, països,..La fragilitat i la incertesa han adquirit unes proporcions enormes i no albirem un escenari immediat de retorn a la situació prèvia a aquest daltabaix, però el missatge de Nadal és de fe i d'esperança, de confiança compromesa amb valors i ideals que fonamenten la nostra existència com a cristians. Des d'aquí reprendrem el camí.

Nadal ens ha d'il·lusionar, però també ens ha de fer reflexionar des d'una visió del món que esquivi el presentisme de la societat líquida de Zygmunt Bauman o gasosa de Francesc Torralba. Aquest Nadal que s'allunya de la candidesa i que ens confronta amb duresa amb les mancances de la condició humana queda clarament palès en la interpretació que arreu de les terres catalanes es fa de l'apocalíptic i corprenedor Cant de la Sibila durant la Missa del Gall que, amb una música gregoriana ben antiga, ens crida a una consciència de la naturalesa efímera de la vida terrenal i a la preparació per al judici final:

*“Al jorn del judici
parrà (apareixerà) qui haurà fet servici”*

Nadal ha inspirat grans poetes de la nostra literatura. Permeteu-me que n'esmenti tres, d'estils ben diferents. D'una banda, Joan Salvat-Papasseit, que ens aporta una mirada humil i crítica de sensibilitat social en aquests versos:

*“Demà posats a taula oblidarem els pobres
-i tan pobres com som-.
Jesús ja serà nat.
Ens mirarà un moment a l'hora de les postres
i després de mirar-nos arrencarà a plorar.”*

En segon lloc, un veritable clàssic, d'una bellesa i d'una capacitat de representació simbòlica fascinants, el poema meravellós *Ho sap tothom i és profecia* de Josep Vicenç Foix:

*“Ho sap tothom, i és profecia.
La meva mare ho va dir un dia
Quan m'acotxava amb blats lleugers;
Enllà del somni ho repetia
L'aigua dels astres mitjancers
I els vidres balbs d'una establia
Tota d'arrels, al fosc d'un prat:
A cal fuster hi ha novetat.”*

Hi vull afegir la veu d'una dona, Joana Raspall, una escriptora de vida generosa i fecunda, que va escriure nombrosos poemes de Nadal. Us en dic dos fragments amb missatges diversos, de crítica al consumisme i d'esperança pregona, però que ens ajuden a entendre l'esperit de Nadal:

*“M'enfarfega la buida aparença
d'una pau de cartell i un amor pregonat
a tot vent sense solta ni volta”
i
“Els Nadals passen.
El futur va esvanint-se
amb cada aurora.
Però sempre, tossuda,
l'esperança rebrota.”*

I suposo que, essent jo mateix escriptor, no puc deixar d'acostar-vos un dels meus poemes de Nadal. Vet aquí:

*“Hi ha una serena lentitud en aquests dies,
un sentiment profund i antic escrit als ulls,
sota la pressa il·lusionada de les festes.*

*Ens convoca Nadal a viure des de dins,
a ser cercant el centre de nosaltres,
on el que som retroba el seu destí,
on existir s'assembla a plenitud.*

*Aquests són temps de dubtes i incerteses,
també ho són d'ambicions enlairades,
de presents que s'esquincen,
de futurs que s'eixamplen.*

*Tanca de nou la Terra el seu viatge solar
i el fred, la llum, la joia impregnen el Nadal
Dins de la nit, en silenci, sentim el món renéixer.”*

En aquesta celebració de Nadal, em correspon el goig de poder-me adreçar als professors, als estudiants i al personal d'administració i serveis d'una Universitat que duu el nom del més gran dels nostres escriptors, Ramon Llull, un pensador infatigable, que continua il·luminant-nos amb la seva exigència intel·lectual i amb la seva religiositat amarada de misticisme i d'anhel de veritat, i d'unes facultats vinculades a un dels personatges lul·lians més emblemàtics, Blanquerna, monjo que esdevindrà Papa i que renunciarà al papat per fer-se ermità, protagonista del Romanç d'Evast e Blanquerna.

Com a poeta i com a filòleg, m'he sentit de sempre atret per la personalitat poderosa de Ramon Llull i per la figura de Blanquerna, que Llull va concebre per transmetre un missatge religiós d'un gran alè i una reflexió de gruix que avui continuen interpel·lant-nos. Com és prou conegut, a Llull i a Blanquerna devem, a més, una de les joies més sublimes i colpidores de la literatura catalana, el Llibre d'Amic e Amat. Recordem-ne aquest fragment tan ple de lirisme: "Cantaven los aucells l'alba e despertà's l'amic, qui és alba. E los aucells feniren llur cant e l'amic morí per l'amat en l'alba".

Gairebé set-cents cinquanta anys després, Llull i Blanquerna constitueixen referents de coherència i de compromís, de lliurament abnegat a uns ideals, d'un exercici admirablement reeixit de construcció racional d'una art per descodificar amb criteris objectius la realitat integral del món sense arraconar la dimensió espiritual que ens sosté i ens configura.

Una de les obres més conegudes i representades de Ramon Llull és el seu *Llibre de les bèsties*, una faula que forma part del *Llibre de Meravelles*, coneguda també com a *Fèlix*. Al *Llibre de meravelles* correspon el text amb què vull cloure la meva intervenció:

"La major bondat que Déus pusca fer en hom és que'l faça ésser Déu en la persona del Fill de Déu; e la major granea (grandesa) que pusca ésser en hom és que sia una persona ab (amb) Déu, qui és infinita granea; e la major duració que la creatura pusca haver és que dur sens fi en ésser Déu, e lo major poder que hom pot haver és que pusca ésser una persona ab lo Déu Fill; e la major saviesa que creatura pusca haver és que sàpia si mateixa és-ser una persona ab lo Fill de Déu, e que sàpia que tot quant és creat, és creat per ço que ell sia hom e Déu"

Celebrem, doncs, amb Ramon Llull, a la Universitat que duu el seu nom, el naixement de Jesús, Fill de Déu.

Carles Duarte i Montserrat

Nadal

2020

 Blanquerna

UNIVERSITAT RAMON LLULL